

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

Peldu iela 25, Rīga, LV-1494, tālr. 66016740, e-pasts pasts@varam.gov.lv, www.varam.gov.lv

Rīgā, 02.02.2026. Nr. P-1-13-1/529

Uz 23.01.2026. Nr. 7-2.3.1e/69

Valsts kontroles Pirmajam revīzijas departamentam

Viedoklis par revīzijas gala ziņojumu revīzijas lietā Nr. 2.4.1–63/2024

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM) ir saņēmusi Valsts kontroles Pirmā revīzijas departamenta 2026. gada 23. janvāra vēstuli Nr. 7-2.3.1e/69 ar lūgumu sniegt viedokli par lietderības revīzijas “Klimata mērķu sasniegšana transporta nozarē” ietvaros apstiprināto starpziņojumu “Vai pašvaldību elektroautobusu pasākums īstenots lietderīgi?” (turpmāk – starpziņojums). VARAM izsaka pateicību par sadarbību veiktās revīzijas ietvaros un sniedz šādu vērtējumu par tajā iekļauto informāciju.

1. Par veikto revīziju

Revīzija bija nepieciešama, tās secinājumi norāda uz nepieciešamību pašvaldībām stiprināt savu kapacitāti iepirkumu jomā un sadarbību klimata un reģionālās politikas mērķu sasniegšanai, tostarp plašāk izmantot centralizētus iepirkumu risinājumus, lai mazinātu administratīvo slogu, riskus un nodrošinātu efektīvāku publisko resursu izmantošanu.

Vienlaikus VARAM norāda, ka revīzija tika veikta Latvijas Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna (turpmāk – ANM plāns) 3.1.1.6.i. investīcijas¹ (turpmāk – investīcija) īstenošanas noslēguma posmā. Investīcijas projektu ietvaros iepirkto visu 19 elektroautobusu piegādes tika veiktas līdz 2025. gada beigām un projektu īstenošana ir pabeigta, savukārt ar investīcijas plānošanu un projektu īstenošanas nosacījumu izstrādi saistītie lēmumi tika pieņemti 2021. un 2022. gadā. Arī Kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 6.1.1.6. pasākuma² projektu iesniegumu atlases ir noslēgušās 2025. gada janvārī. Jauni VARAM atbildībā esoši investīciju pasākumi bezemisiju transportlīdzekļu iegādei pašvaldībās netiek plānoti, tostarp tie netiek paredzēti arī Latvijas Sociālā klimata fonda plāna ietvaros.

2. Par revīzijas secinājumiem

Attiecībā uz starpziņojumā aktualizēto jautājumu par investīcijas mērķi un iegādāto elektroautobusu atbilstību pašvaldību vajadzībām, VARAM skaidro, ka saskaņā ar ANM plānu, ierobežota finansējuma apstākļos, jau sākotnēji investīcijas atbalsts tika plānots tieši izglītojamo pārvadāšanai nepieciešamo elektrisko skolas autobusu iegādei saistībā ar pašvaldību autonomo funkciju – gādāt par iedzīvotāju izglītību un nodrošināt izglītības pakalpojumu sasniedzamību, organizējot izglītojamo pārvadāšanu jaunajās administratīvi teritoriālajās vienībās. ANM plāna izstrādes un saskaņošanas procesā, kurā tika iesaistītas pašvaldības pārstāvošās organizācijas³, pašvaldības pieteica vajadzību pēc transportlīdzekļiem tieši skolēnu pārvadājumiem kā vienu no administratīvi teritoriālās reformas investīciju prioritātēm, ņemot vērā esošā transporta tehnisko nolietojumu, skolu tīkla pārmaiņas un pieaugošo pārvadājumu apjomu. Šo vajadzību pašvaldības pamatoja ar 2021. gada sākumā apkopotajiem pašvaldību datiem par skolēnu pārvadājumiem izmantotajiem transportlīdzekļiem (471 skolēnu autobuss), vienlaikus iesniedzot būtiski lielāku bezemisiju transportlīdzekļu investīciju pieprasījumu (118 milj. *euro*) par ANM plānā šim mērķim paredzēto finansējumu 10 milj. *euro* apmērā.

¹ Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna trešās komponentes "Nevienlīdzības mazināšana" 3.1. reformu un investīciju virziena "Reģionālā politika" 3.1.1.6.i. investīcija "Elektrisko skolas autobusu iegāde"

² Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 6.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Pārejas uz klimatneitralitāti radīto ekonomisko, sociālo un vides seku mazināšana visvairāk skartajos reģionos" 6.1.1.6. pasākums "Bezemisiju transportlīdzekļu izmantošanas veicināšana pašvaldībās"

³ Biedrība "Latvijas Pašvaldību savienība", biedrība "Latvijas lielo pilsētu asociācija", biedrība "Reģionālo attīstības centru un novadu apvienība"

Lai gan starpziņojums ir sagatavots lietderības revīzijas “Klimata mērķu sasniegšana transporta nozarē” ietvaros, VARAM uzsver, ka investīcijas primārais mērķis ir saistīts ar reģionālās attīstības jomu nevis klimata mērķu sasniegšanu. Investīcija tika plānota reformu komponentē Nr. 3 “Nevienlīdzības mazināšana”⁴ kā viens no administratīvi teritoriālās reformas investīciju pasākumiem, vienlaikus sasaistot to ar izglītības pieejamību reģionos skolu tīkla optimizācijas kontekstā. Ņemot vērā, ka ANM ir rezultātos balstīts Eiropas Komisijas tiešās pārvaldības instruments, ANM plāna ietvaros katrai investīcijai ir noteikti gan starpposma atskaites punkti, gan kvantitatīvi sasniedzamie mērķi, kuru izpilde ir priekšnoteikums, lai Latvija saņemtu finansējumu no Eiropas Komisijas. VARAM norāda, ka ANM plānā noteiktais investīcijas sasniedzamais (kvantificējams) mērķis – piegādāt vismaz 15 elektriskos skolas autobusus – revīzijas veikšanas brīdī ir izpildīts pilnā apjomā, to pārsniedzot (kopumā piegādāti 19 elektroautobusi).

Attiecībā uz revidentu vērtējumu par investīcijas sekundārā mērķa – veicināt publiskā sektora transporta zaļināšanu Latvijā, investējot bezemisiju transportlīdzekļos – sasniegšanu, VARAM vērš uzmanību, ka investīcijas īstenošana atbilst ANM plānā noteiktajām prasībām, tostarp horizontālajam principam “Nenodarīt būtisku kaitējumu” un intervences kodam Nr. 074 “Tīrs pilsētas transporta ritošais sastāvs” ar 100% atbalstu klimata pārmaiņu mērķu sasniegšanai. Investīcijas ietvaros iegādāti M2 vai M3 kategorijas bezemisiju transportlīdzekļi, ar kuriem tiek aizstāti līdzšinējie M2 vai M3 kategorijas transportlīdzekļi, kas darbināmi ar fosilās izcelsmes degvielu. Pasākumam kopumā ir pozitīva ietekme uz publiskā sektora transporta zaļināšanu Latvijā un SEG emisijas samazinās, jo pašvaldības pārtrauc ekspluatēt ar fosilo degvielu darbināmus (vecos) autobusus un iepērk jaunus – bezemisiju transportlīdzekļus, kas darbināmi ar elektrību. Par revīzijā konstatēto attiecībā uz projektu uzraudzības jautājumiem norādām, ka tie tiks risināti sadarbībā ar Centrālo finanšu un līgumu aģentūru (turpmāk – CFLA).

Attiecībā uz skolēnu elektroautobusu plašāku izmantošanu, VARAM vērš uzmanību, ka tika izmantota Eiropas Komisijas paziņojumā par valsts atbalsta jēdzienu (2016/C 262/01) paredzētā iespēja iegādātos elektroautobusus un to uzlādes infrastruktūru lietot arī ar izglītības funkciju saistītiem papildu mērķiem ar pieļaujamo 20% proporciju no pamatlīdzekļa gada jaudas laika izteiksmē. Vienlaikus, ievērojot komercdarbības atbalsta kontroles regulējumu, kas visās Eiropas Savienības dalībvalstīs piemērojams vienādi, šī papildu iespēja uzliek pienākumu veikt atbilstošu uzraudzību, kas rada administratīvo slogu pašvaldībām. VARAM sadarbībā ar iesaistītajām pusēm, tai skaitā Finanšu ministrijas Komercedarbības atbalsta kontroles departamentu un CFLA, izstrādāja projektu uzraudzības metodiku, kas palīdz pašvaldībām uzraudzīt papildinošas saimnieciskās darbības (turpmāk – PSD) ievērošanu. Iepriekš minētais ļāva pašvaldībām saņemt Atvērto fondu finansējumu konkrēto pamatlīdzekļu iegādei ar 100% atbalsta intensitāti (bez PVN), vienlaikus paplašinot izglītojamo pārvaldījumiem paredzēto autobusu izmantošanas mērķi, ciktāl tas ir pieļaujams, ievērojot horizontāli piemērojamo valsts atbalsta regulējumu.

Papildus norādām, ka VARAM investīcijas MK noteikumi⁵ tika izstrādāti, balstoties uz visaptverošu pieeju, kas ietvēra publiskās apspriešanas procesu TAP portālā, tirgus izpēti (t.sk. telefoniskas intervijas ar ražotājiem un ekspertu konsultācijas, lai tehniski papildinātu izmaksu pamatojumu (*COSTING*)) un Atvērto fondu finansējuma racionālu plānošanu, lai par pieejamo finansējumu sasniegtu iespējami efektīvāku rezultātu. Vienlaikus, apzinoties pašvaldību atšķirīgās vajadzības, MK noteikumu izstrādes laikā 2022. gadā tika paredzēta elastība attiecībā uz transportlīdzekļu kategorijām (M2 un M3) un atbalsta apmēru, lai nodrošinātu investīcijas pielāgojamību reālajiem apstākļiem, īpaši ņemot vērā straujas cenu svārstības, ģeopolitiskās situācijas ietekmi un piegāžu riskus. Elektroautobusu ražotāji no VARAM puses netika iesaistīti MK noteikumu izstrādē vai saskaņošanā. Lēmumu pieņemšanā un noteikumu saskaņošanā piedalījās tikai kompetentās valsts institūcijas un pašvaldības pārstāvošās organizācijas, kuru viedoklis tika ņemts vērā, piemēram, papildinot noteikumus ar iespēju iegādāties arī par bezemisiju transportlīdzekli pārbūvētu transportlīdzekli, kas kā elektroautobuss tiek reģistrēts pirmo reizi.

Revidenti starpziņojumā norāda, ka pasākuma īstenošanā netika izvēlēts, viņuprāt, optimālākais risinājums – centralizēts iepirkums. Ņemot vērā izvērtētos institucionālos, tiesiskos, finanšu un ieviešanas riskus, VARAM ieskatā, investīcijas ieviešanā izvēlēta pieeja bija pamatota un samērīga. Atvērto fondu finansējuma saņēmēji tika noteikti atklātas projektu iesniegumu atlases (konkursa) ietvaros. VARAM MK noteikumos paredzēja iespēju, ka projekta īstenošanai nepieciešamos iepirkumus var veikt ne tikai pašvaldība kā finansējuma saņēmējs, bet arī centralizēto iepirkumu institūcija. Tomēr neviena pašvaldība šo iespēju neizmantoja, lai mazinātu administratīvo slogu un riskus, kas saistīti ar atsevišķu pašvaldību pieredzes vai zināšanu trūkumu. Attiecībā uz VARAM atbildību investīcijas plānošanā, skaidrojam, ka elektroautobusu iepirkumu veikšana un standartizētu tehnisko specifikāciju izstrāde pašvaldību autonomo funkciju īstenošanai neietilpst VARAM kompetencē un nozīmētu ministrijai neraksturīgu funkciju uzņemšanos bez attiecīgas

⁴ Investīcija netika plānota Latvijas ANM plāna reformu komponentē Nr.1 “Klimata pārmaiņas un ilgtspēja”.

⁵ Ministru kabineta 2022. gada 25. oktobra noteikumi Nr. 673 “Eiropas Savienības Atvērto fondu finansējuma un noturības mehānisma plāna trešās komponentes “Nevienlīdzības mazināšana” 3.1. reformu un investīciju virziena “Reģionālā politika” 3.1.1.6.i. investīcijas “Pašvaldību funkciju īstenošanai un pakalpojumu sniegšanai nepieciešamo bezemisiju transportlīdzekļu iegāde” īstenošanas noteikumi”

kapacitātes un resursiem, jo saskaņā ar Eiropas Savienības fondu regulējumu VARAM kā nozares ministrijas uzdevums ir investīciju politikas plānošana un uzraudzība, nevis projektu īstenošana finansējuma saņēmēju vietā. Vienlaikus ANM plāna īsie sagatavošanas un ieviešanas termiņi, noteikumu izstrādes laikā aktuālā ģeopolitiskās situācijas un tirgus svārstību ietekme, kā arī vēsturiskā pieredze ar centralizētiem iepirkumiem, kas uzrādījuši pārsūdzību, piegāžu kavējumu un neatbilstības lokālajām vajadzībām riskus, apliecināja, ka centralizēts iepirkums varētu radīt būtiskus apdraudējumus investīcijas savlaicīgai un efektīvai īstenošanai. Turklāt viena centralizēta iepirkuma apstrīdēšana varētu apturēt visu projektu īstenošanu, savukārt decentralizēta pieeja ļāva diversificēt riskus un nodrošināt cenu veidošanos atbilstoši tirgus apstākļiem, vienlaikus saglabājot elastību un atbilstību pašvaldību autonomijai, tai skaitā iespējai iegādāties savām vajadzībām nepieciešamo elektroautobusa komplektāciju, ņemot vērā atšķirīgo skolu tīklu, pārvadājumu maršrutus, ceļu stāvokli, infrastruktūras īpatnības un demogrāfiskās tendences, kas objektīvi prasa individuāli pielāgotus risinājumus. Jāsecina, ka piegādātāju diversifikācija ir notikusi un piegāžu kavēšanās risku vadība ir bijusi veiksmīga, kas investīcijas ieviešanas termiņa kontekstā bija īpaši būtisks aspekts, lai vismaz 15 elektroautobusus varētu piegādāt līdz 2025.gada beigām un Latvija nezaudētu Atveseļošanas fonda finansējumu.

3. Par revīzijas ieteikumiem

Revīzijas ieteikumi ir saprotami, tie tiks īstenoti noteiktos termiņos.

Saistībā ar revidentu secinājumu, ka pašvaldībām trūkst kompetentu speciālistu un resursu specifisku iepirkumu īstenošanā, Finanšu ministrijas īstenotās publisko iepirkumu sistēmas efektīvizēšanas reformas un VARAM īstenoto kapacitātes projektu ietvaros, ja tas ir atbilstoši projektu attiecināmības nosacījumiem, VARAM organizēs pasākumus pašvaldību kompetences stiprināšanai, kuros par iepirkumu jomu atbildīgās institūcijas sniegs to sagatavoto informāciju par sadarbības mehānismiem kopīgu iepirkumu veikšanā, tostarp par iespējām tos īstenot centralizēti caur pašvaldības pārstāvošajām organizācijām vai sadarbībā ar citām valsts institūcijām. Vienlaikus VARAM norāda, ka sniegt metodisko atbalstu iepirkuma procedūru organizēšanā ir viena no Iepirkumu uzraudzības biroja funkcijām, t.sk. nodrošinot iepirkuma procedūru organizēšanas metodisko norādījumu un skaidrojumu izstrādi un ieviešanu savā tīmekļvietnē. Jau šobrīd ir pieejams mācības par dažādiem ar iepirkumiem saistītajiem jautājumiem, piemēram, [e-mācības | Iepirkumu uzraudzības birojs](#) un [VAS Mācību pārvaldības sistēma](#).

Lai veicinātu plašāku investīcijas ietvaros iegādāto elektroautobusu izmantošanu, VARAM sadarbībā ar CFLA un Finanšu ministrijas Komercedarbības atbalsta kontroles departamentu organizēs informatīvu un skaidrojošu semināru pašvaldībām par investīcijas PSD nosacījumu kontroles metodikā ietvertajiem nosacījumiem, tostarp skaidrojot, kādos gadījumos un kādam nolūkam skolēnu elektroautobusus ir pieļaujams izmantot, palielinot izpratni par jau šobrīd pastāvošajām skolēnu elektroautobusu plašākām izmantošanas iespējām. Kā arī VARAM sadarbībā ar CFLA izvērtēs iespēju paplašināt investīcijas ietvaros iegādāto elektroautobusu izmantošanas tvērumu izglītojamo pārvadāšanai, ciktāl to pieļauj ANM un nesaimnieciskās darbības regulējums. Nepieciešamības gadījumā tiks sagatavoti atbilstoši grozījumi MK noteikumos par investīcijas īstenošanu vai PSD nosacījumu kontroles metodikā, saskaņojot ar Finanšu ministrijas Komercedarbības atbalsta kontroles departamentu un Finanšu ministriju kā ANM plāna koordinātoru, tostarp komunikācijā ar Eiropas Komisiju noskaidrojot maksimālās pieļaujamās robežas izglītojamo pārvadāšanai iegādāto elektroautobusu izmantošanas tvēruma paplašināšanai.

Saistībā ar ieteikumu pilnveidot projektu īstenošanas nosacījumu uzraudzības kārtību, lai veicinātu pasākuma mērķu sasniegšanu un nodrošinātu, ka publiskie līdzekļi tiek izmantoti lietderīgi un sniedz maksimālu ietekmi izvirzīto mērķu sasniegšanā, VARAM aicinās CFLA veikt papildu pārbaudes, ņemot vērā revīzijā identificēto, lai pārlicinātos, vai projektos nav citu būtisku problēmu, kā arī aicinās CFLA veikt izvērtējumu par identificēto problēmu cēloņiem un nepieciešamajām darbībām, lai novērstu neatbilstību rašanos.

VARAM nepieciešamības gadījumā pēc Satiksmes ministrijas aicinājuma atbalstīs Satiksmes ministriju tās izstrādāto pašvaldību pašvērtējumu anketu aizpildīšanas organizēšanā, kuru mērķis ir novērtēt pašvaldību skolēnu pārvadājumos iesaistītā autoparka atbilstību, vienlaikus Satiksmes ministrijai veicot metodisko darbu anketu aizpildīšanā.

Cieņā
valsts sekretārs

E.Balševics

E.Vītola, 26457711
egija.vitola@varam.gov.lv

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU